

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE
KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ

Kotnikova ulica 5,

1000 Ljubljana

T: 01 400 35 64

F: 01 400 35 88

E: gp.mgrt@gov.si

www.mgrt.gov.si

Vlada Republike Slovenije
Gregorčičeva 25

1000 Ljubljana

Številka: 131-6/2015/23
Datum: 22.1.2016

**Zadeva: Program dela Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje
vprašanj prikritih grobišč za leto 2016**

I. UVOD

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v Republiki Sloveniji urejeno z:

- Zakonom o vojnih grobiščih (Ur. list RS št. 65/03 in 72/09, v nadaljevanju: ZVG) in
- Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Ur. List RS št. 55/15, v nadaljevanju: ZPVGPŽ).

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v pristojnosti Republike Slovenije.

Vlada Republike Slovenije

Državni zbor Republike Slovenije je 09.07.2015 sprejel Zakon o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev, ki je bil 24.07.2015 objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 55/2015, veljati pa je začel 08.08.2015. ZPVGPŽ v 3. členu določa, da je za varstvo prikritih vojnih grobišč pristojno ministrstvo, pristojno za pokopališko in pogrebno dejavnost ter urejanje pokopališč, torej Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju: MGRT).

Do sprejetja ZPVGPŽ je varstvo vseh vojnih grobišč (vojaška grobišča, grobišča žrtev vojne in grobišča žrtev vojne – po vojni usmrčenih oseb), skladno z ZVG, izvajalo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ).

Zakonodajalec se je za nov področni zakon odločil zaradi zagotavljanja učinkovitejšega urejanja področja prikritih vojnih grobišč. Namen novega zakona je, da v skladu z mednarodnim

humanitarnim pravom, z načeli in pravili o ravnanju z mrtvimi, določenimi z Ženevskimi konvencijami z dne 12. 8. 1949 in Dopolnilnimi protokoli z dne 8. 6. 1977 o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov, v skladu z Resolucijo 1481 o mednarodni obsodbi zločinov totalitarnih komunističnih režimov, ki jo je sprejela parlamentarna skupščina Sveta Evrope dne 25. 1. 2006, in z resolucijo Evropskega parlamenta z dne 2. 4. 2009 o evropski zavesti ureja naslednja vprašanja in postopke:

- odkrivanje prikritih vojnih grobišč, njihovo označevanje in vpis teh grobišč v register vojnih grobišč,
- dokončen dostojen pokop vseh žrtev vojnega in povojnega nasilja na ozemlju Republike Slovenije.

MGRT in MDDSZ sta dne 25.11.2015 podpisala *Zapisnik o razmejitvi pristojnosti organov po Zakonu o vojnih grobiščih ter Zakonu o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev*. Ministrstvu ugotavljata, da je razmerje med ZPVGPŽ in ZVG opredeljeno kot razmerje med posebnim in splošnim predpisom. ZPVGPŽ v celoti ureja postopke odkrivanja prikritih vojnih grobišč, zbiranja in obdelave podatkov, evidentiranja, začasne obeležitve in zavarovanja, potrjevanja domnevnih vojnih grobišč, identifikacijo, izvedbo pokopa, ureditev grobišča, pristojnost MGRT in Komisije. ZVG ostaja v veljavi za izvajanje celotnega varstva vojnih grobišč in se uporablja za vprašanja prikritih vojnih grobišč, ki niso drugače urejena z ZPVGPŽ .

Komisija Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč

Za vodenje aktivnosti pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč, v skladu z ZPVGPOŽ in ZVG je Vlada RS imenovala Komisijo Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč (v nadaljevanju: Komisija).

Komisija je bila imenovana s Sklepom Vlade RS št. 13100-1/2013-2 dne 24.1.2013. Hkrati s tem so bila sprejeta tudi Programska načela Komisije in Program dela komisije. Določbe Sklepov Vlade RS št. 01201-36/2005-8 z dne 10.11.2005 in 01203-12/2007-5 z dne 6.12.2007, razen razrešitev in imenovanj članov Komisije, ostanejo še vnaprej v veljavi do spremembe Sklepa. Skladno z ZPVGPŽ vlada imenuje novo komisijo najpozneje v roku enega leta po uveljavitvi zakona, to pomeni najpozneje do 8.8.2016.

S sklepom Vlade RS so v Komisijo imenovani:

1. Jože Dežman, Gorenjski muzej, predsednik
2. Anton Velušček, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, član
3. Pavel Jamnik, MNZ, član
4. Andrej Mihevc, Inštitut za raziskovanje Krasa, član
5. Boštjan Kolarič, Študijski center za narodno spravo, član
6. Mitja Ferenc, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, član

7. Milan Sagadin, ZVKDS OE Kranj, član
8. Vida Deželak Barič, Inštitut za novejšo zgodovino, članica
9. Jože Možina, RTV Slovenije, član

MGRT zagotavlja sredstva za delo Komisije ter zanjo opravlja tudi strokovne, tehnične in administrativne naloge.

II. PROGRAM DELA KOMISIJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ ZA LETO 2016

Program dela Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč je bil sprejet na 4. redni seji dne 22.1.2016.

Podlaga za pripravo Programa dela Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč za leto 2016 je tretji odstavek 4. člena ZPVGŽ in 6. člen ZPVGŽ, ki določa postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč obsega:

- zbiranje in obdelovanje podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih,
- evidentiranje prikritih vojnih grobišč in grobov, njihovo začasno obeležitev in zavarovanje,
- potrjevanje grobišč,
- skupinsko ali posamično identifikacijo, če je to mogoče,
- pokop žrtev,
- predlog za vpis grobišča v register vojnih grobišč in v register kulturne dediščine,
- ureditev grobišča.

Za postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč je Komisija izbrala lokacije, ki so jih v bazi Evidenca prikritih grobišč v RS v obdobju 2000-2009 na podlagi takrat dostopnih podatkov označili z stopnjo zanesljivosti 1 in 2 (lokacija grobišča natančno določena, ustni viri zanesljivi).

1. Zbiranje in obdelava podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih - urejanje evidenc in baze

Ker je bila Komisija zadnjih nekaj let (po odkritju Hude jame) zaradi objektivnih okoliščin nedejavna in glede na izkušnje izvajanja aktivnosti pri postopkih odkrivanja prikritih vojnih grobišč v drugi polovici leta 2015 Komisija ugotavlja, da bo v letu 2016 njena prednostna naloga ureditev in dopolnitev baze vojnih grobišč z ustreznimi evidencami in ažurnimi podatki, ki ji bodo sledili posegi v prostor po programu dela za 2016.

Poleg navedenega je drugi predpogoj za nemoteno izvedbo programa dela komisije predhodna pridobitev ustreznih soglasij lastnikov zemljišč za poseg na njihovem zemljišču.

2. Evidentiranje prikritih vojnih grobišč in grobov, njihova začasna obeležitev in zavarovanje

Komisija bo o potrebi (poškodbe, odstranitve) znova začasno obeležila in zavarovala prikrita vojna grobišča iz Evidence prikritih grobišč oziroma bo začasno obeležila in zavarovala prikrita vojna grobišča, ki bodo na novo evidentirana.

3. Potrjevanje grobišč/sondiranje¹ - cca 70 lokacij

Komisija je potrdila seznam lokacij prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje, izkop in ureditev (glej prilogo).² Z potrditev/sondiranje in raziskavo je Komisija izbrala lokacije, ki so v bazi Evidence prikritih grobišč v RS v obdobju 2000-2009 na podlagi razpoložljivih virov označeni po stopnji zanesljivosti z 1 ali 2 (grobišče natančno določeno, ustni viri zanesljivi).

V sklop potrjevanja/sondiranja prikritih vojnih grobišč je komisija uvrstila tudi območje evidentiranih vojnih grobišč (grobišče 53 Mostec - Protitankovski jarek in 592 Mostec II – grobišče ob Savi) na območju izgradnje HE Mokrice. Komisija bo v postopku potrjevanja prikritih vojnih grobišč to območje sondirala. V nadaljnjem postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč - 6. člen Zakona o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Ur. List RS št. 55/15), pa Komisija pričakuje, da bo investitor na lastne stroške izvedel prekop posmrtnih ostankov žrtev poveljskega nasilja na območju evidentiranega prikrita vojna grobišča 53 Mostec - Protitankovski jarek (parc. št.: 160, 161/1, 161/2, 162, 165, 166/1, 166/4 in 527/2, vse k.o. Mostec).

Postopki prekopa žrtev morajo biti izvedeni skladno z Zakonom o vojnih grobiščih (Ur. list RS št. 65/03 in 72/09) in z Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Ur. List RS št. 55/15). Odkrivanje vojnih grobišč in prekop žrtev mora biti izvedeno v skladu s pravili arheološke in antropološke stroke. Nadzor nad izvajanjem del bo vodila Komisija. Način pokopa žrtev bo določila Komisija.

4. Sanitarni iznos posmrtnih ostankov iz kraških jam in brezen

Komisija je potrdila Seznam kraških jam in brezen za pregled in iznos človeških posmrtnih ostankov (glej prilogo). V letu 2016 je potrdila sanitarni iznos posmrtnih ostankov iz 15 jam in brezen³. Jame so bile izbrane zaradi omemb človeških ostankov v jamarskih zapisnikih v Katastru jam Jamarske zveze Slovenije in Inštituta za raziskovanje krasi.

Pregled in sanitarni iznos posmrtnih ostankov iz kraških jam in brezen se ne šteje za sondiranje. V jame in brezne se fizično ne posega. Iz pietetnih razlogov se v primeru kraških jam in brezen

¹ Podatke o lokacijah, ki so bili pridobljeni v obdobju 2009 – 2016, ko vnos v evidenco ni bil mogoč, je treba vnesti v bazo in potrditi s sondiranjem (približno 70 lokacij). Verjetnost potrditve lokacij prikritih vojnih grobišč pred sondiranjem ni mogoča.

² Število potrditev, prekopov in ureditev je odvisno od pridobljenih predhodnih soglasij lastnikov zemljišč na katerih so prikrita vojna grobišča.

³ Šest od predlaganih kraških jam oziroma brezen bo potrebno predhodno vnesti v Evidence prikritih grobišč v RS.

s površja tal le teh samo poberejo in iznesejo vidni posmrtni ostanki. S tem se prepreči hoja po posmrtnih človeških ostankih v primerih obiskovalcev jam. Posmrtni ostanki iz kraških jam in brezen se hranijo v kostnici.

5. Jedrno vrtanje v rudniku Pečovnik

Zaradi posebnih tehničnih zahtev oziroma postopka potrjevanja prikritega vojnega grobišča v rudniku Pečovnik (topografija prikritega vojnega grobišča) je komisija to prikrto vojno grobišče umestilo v poseben sklop potrjevanja grobišča.

V primeru Pečovnik gre za domnevno vojno grobišče, katerega obstoj se utemeljeno domneva (izjave tedanjih delavcev). Vhod v Rudnik Pečovnik, ki ga je potrebno sondirati z jedrnim vrtanjem, je bil verjetno prizorišče množičnega zunaj sodnega pobijanja pomladi 1945. Po tistem času ta vhod izgine iz dokumentacije. Po izjavah tedanjega delavca v rudniku so nekje na globini 30 metrov z velikimi lesenimi oporniki (eden je bil najden ob odstranjevanju zemljine in odpadkov v bližini jaška) zaprli jašek in ga zatesnili z ilovico. Nad vhod so nasuli več 100 m³ zemljine in odpadkov, ki so bili v preteklosti odstranjeni, da bi lahko določili natančno lokacijo vhodnega jaška. Vendar te raziskave niso potrdile obstoja morišča in grobišča. Zato je možno potrditi ali ovreči obstanek morišča in grobišča le z jedrnim vrtanjem do take globine, da bo nedvomno jasno, ali se v jašku nahajajo posmrtni ostanki ali ne. Tovrstna raziskava je nujna, ker gre za pričevanja o več tisoč umorjenih.

6. Prekopi

Komisija je sprejela okvirni seznam prikritih vojnih grobišč iz Evidence prikritih vojnih grobišč, kjer se načrtuje prekop⁴ posmrtnih ostankov (glej prilogo). Skladno z zakonom, bo Komisija v okviru postopkov odkrivanja prikritih vojnih grobišč v letu 2016 v letni program dela vključila prikrita vojna grobišča z žrtvami iz vrst slovenskega prebivalstva (prekop in pokop). Poleg tega bo komisija posebno pozornost namenila prikritim vojnim grobiščem z žrtvami pripadnikov romske skupnosti na Slovenskem.

Poleg izvedbe prekopov po seznamu iz Evidence prikritih vojnih grobišč, bo Komisija prekope izvajala tudi skladno s 13. členom ZPVGŽ, ki ureja naključno odkrita vojna grobišča.

7. Identifikacije

Skladno s 10. členom ZPVGŽ bo komisija zagotavljala identifikacijo posmrtnih ostankov slovenskih žrtev tudi z odvzemom vzorcev DNK za morebitno naknadno analizo. S tem v zvezi bo Komisija v postopek identifikacije poleg Inštituta za sodno medicino Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani povabila/vključiti tudi Nacionalni forenzični laboratorij Policije.

⁴ Število potrditev, prekopov in ureditev je odvisno od pridobljenih predhodnih soglasij lastnikov zemljišč na katerih so prikrita vojna grobišča.

Materialni viri najdeni v grobiščih bodo še naprej hranjeni v Muzeju novejše zgodovine Slovenije ali izjemoma v katerem drugem pokrajinskem muzeju. Dogovori z Muzejem novejše zgodovine Slovenije o hrambi materialnih dokazov najdenih v postopku urejanja prikritih vojnih grobišč potekajo.

8. Pokop žrtev

V okviru postopka odkrivanja prikritih vojnih grobišč ima Komisija posebno pristojnost odločanja o vrsti pokopa posmrtnih ostankov žrtev novoodkritih grobišč. Glavnina pokopov posmrtnih ostankov s postavitvijo spominskega obeležja in žalno slovesnostjo se bo še naprej izvajala v za to zgrajeni kostnici (Maribor, Škofja Loka). Po potrebi pa tudi na kraju najdbe grobišča ali v družinskem grobu na zahtevo svojcev žrtve.

9. Geodetske storitve

Komisija bo za potrebe ureditve grobišč in za pripravo predloga za vpis v register vojnih grobišč po potrebi uporabila tudi geodetske storitve s katerimi bo uredila parcelne meje, določila funkcionalno zemljišče na katerem stoji grobišče, določila omejitev lastninske pravice (za morebitno povračilo škode) ali omogočila odkup dela zemljišča.

10. Ureditev grobišč - cca 70 lokacij

Komisija je potrdila seznam lokacij prikritih vojnih grobišč predvidenih za ureditev (glej prilogo). Cilj Komisije je, da v letu 2016 pripravi predloge za vpis v register vojnih grobišč za približno 70 prikritih vojnih grobišč.

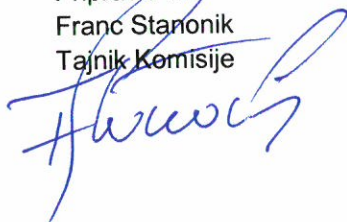
11. Delo komisije (sejnine in stroški članov komisije, strokovna literatura, oprema, nadomestila za strokovno delo članom komisije)

Sejnine in stroške za udeležbo na seji MGRT obračuna na podlagi sklepa Vlade RS št. 01201-10/2008/5 in Uredbe o sejinah in povračilih stroškov v javnih skladih, javnih agencijah, javnih zavodih in javnih gospodarskih zavodih (Uradni list RS, št. 16/09, 107/10, 66/12, 51/13 in 6/15).

Člani komisije so skladno s 4. členom ZPVGŽ upravičeni do povračila stroškov, nastalih v zvezi z opravljanjem strokovnih nalog in do ustreznega nadomestila za njihovo dejansko opravljeno delo. Višino nadomestila za leto 2016 bo določila Vlada RS s sklepom.

MGRT bo v letu 2016 zagotovilo tudi potrebno ustrezno opremo za delo komisije.

Pripravil/-a:
Franc Stanonik
Tajnik Komisije

Dr. Jože DEŽMAN
PRESEDNIK KOMISIJE

Priloga:

- Seznam lokacij prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje, izkop in ureditev v letu 2016

